B 12.599.

1919 XX 1939

פערנויער קולטור־ליטעראַרישער פֿאַראיין

„אחדות"

B 12.599.

1919 XX 1939

פערנויער קולטור־ליטעראַרישער פֿאַראיין

„אחדות"

ENSV R. Kirjandusmuuseum
Ef. 10.635
RAAMATUKOGU

Eesti Rahva Muuseum
1939: 2055.
Arhiivraamatukogu

Kirjandusmuuseumi
128567
Arhiivraamatukogu

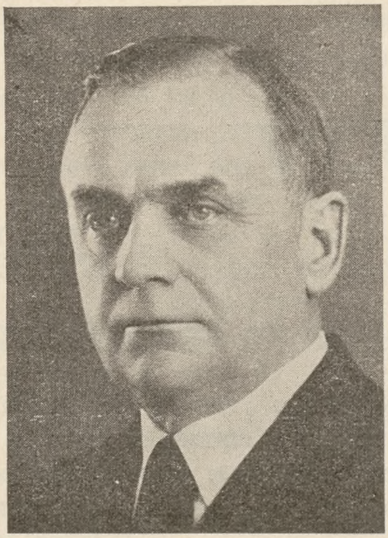

H. SOO
Pärnu linnapea.

Pärnu Juudi Haridusselts „Achdus“ on saanud 20. aastaseks. 1938. a. vabariigi aastapäeval oli mul juhus viibida Pärnu juudi vähemusrahva poolt korraldatud aktusel, kus esineti Eesti isamaaliste kõnedega ja noored kandsid ette isamaalisi laule. Sain sellest aktusest kõige parema mulje. Kõik ettekanded olid kenad. Vahekord juudi vähemusrahvaga Pärnus on olnud hea. Pärnus on juudi seltskond alati kaasa aidanud kõikidele seltskondlistele ja riiklistele üritustele. Loodan, et see vahekord ka tulevikus samasena edasi kestab.

20. aastapäeva puhul soovin Pärnu Juudi Haridusselts „Achdus'ele“ edu ja sõbralikku koostööd.

H. SOO.
Pärnu linnapea.

1919-1939

מ. גראדינסקי.

א בלעטל געשיכטע פון פערנויער קולט.-ליטער. פאראיין „אחדות“.

די געשיכטע פון פערנויער פאראיין "אחדות" באשטייט פון דריי צייט-אפשניטן: דאס קולטורעלע-געזעלשאפטליכער לעבן בא די פערנויער יידן ביזן יאר 1905, פון יאר 1905 ביזן יאר 1919 און פון 1919 ביזן יאר 1939.

ביזן יאר 1905 איז ניט פארגעקומען קיינע באזונדערע וויכטיקע געשעענישן אין קולטורעלן-געזעלשאפטליכן לעבן בא די פערנויער יידן, וואס זאל זיין ווערט פארצייכנט צו ווערן אין דער היינטיקער בלעטל-געשיכטע.

און דאס איז קיין ווונדער. קיין באזונדערן אינטערעס צו עפעס, כאטש אביסל, קולטורעלע-געזעלשאפטליכקייט האבן די דאמאלסדיקע פערנויער יידישע בעל-מלכות—קיינמאל ניט ארויסגעוויזן. דערצו זיינען געווען צוויי הויפט סיבות. די ערשטע איז געווען געווים די, וואס דער פערנויער קיבוץ איז געווען זייער ווייט פון א וועלכן עס איז גרויסן יידישן צענטר, פון וועלכן זיי וואלטן געקענט ערווארטן עטוואס אף דעם געביט. און די צווייטע סיבה איז געווען — די אבסאליוטע רעכטלאזיקייט און די ווילדע רעאקציע, וואס האט דאמאלסט געהערשט אין גאנץ רוסלאנד, פאר די יידן פון די געגענטן,-באזונדערש יידישע האנטווערקערס: שוסטערס, שינדלערס, און אלערהאנד לאנד-גייערס און לאנד-קרעמערס, האבן זיך אין פערנוי געקוועלט איבער זייער חיונה-דאגות, פארזארגטע, פארצרה׳טע איבער די וווינרעכטלאזיקייט, איבער די אפטע מסירות פון די ניקאלאעווסקע סאלדאטן.

די גאנצע געזעלשאפטליכע ארבעט פלעגט באשטיין נאר דערפון, וואס א מאל אין א שמיטה פלעגט מען צוזאמענרופן דעם עולם, כדי ער זאל באשטעטיקן די גבאים, וועלכע האבן זייער ווייניק באפרידיקט דעם ווילן און די באדערפעניסן פון דער געמיינדע.

אזוי האבן זיך פערנויער יידן דורכגעמאכט זייער בינטל יארן, אלט און יונג, אפהיטנדיק שטרייננג די רעליגיעזע אינסטיטוציעס.

די געשעענישן פון 1905 יאר און זייערע נאכווייענישן האבן אבער דאך ניט געקענט פארבייגן שפור-לאז, טייל-וויז, אויך פאר דער יידישער באפעלקערונג פון פערנוי.

די פערנוישע רוסישע גימנאזיום איז דאמאלסט געווען לאיאלישער און הומאנישער בנוגע יידישע שילער היגע, וועלכע האבן איר מיינסטנס פארענדיגט.

אויך פון תחום-המושב פלעגן אנקומען יוגנד, וואס האבן זיך אין איר געלערנט און אויסגעהאלטן די עקזאמענס, זאגאר מיט אויסצייכנונגען.

איינינגע זיינען ווערט מען זאל זיי דא דערמאנען: ביידע ברידער שטיינבערגס פלימעניקעס פון „בעל-מחשבותן“. איינער איז געווען פון זיי שפעטער יוסטיץ קאמיסאר אין ס. ס. ר. איינער א געוועזענער שילער פון דער זעלבער גימנאזיום איז היינט א באוווּסטער ד״ר זיידנבערג אין ריגע. און א סך אנדערע, געוועזענע שילער, וואס פארנעמען היינט גאר א בכבודיקן ארט אין קולטור-געזעלשאפטליכן און סא-

ציאל=פאליטישן לעבן בא יידן און בא די אומות=העולם.

אט די דאמאלסדיקע יידישע שילער=יוגד, נאכן היסטארישן 1905 יאר — זיינען געווארן אנגעזאמפט זיצנדיק נאך אפן שול=באנק, מיט גרויסע גוטע צילן, מיט ערנסטע פרעספיקטיווישן בליקן, פול מיט מיטלייד צו די דערנידעריקטע און באדריקטע.

אט דער קליינער שטודירנדער קערנדל האט זיך קאנצענטרירט אין א קליינעם ניט אפיציעלן קרייזל, פלעגט דורכפידן אפטע רעפעראטן און דיסקוסיעס, פלעגט אויפירן פארשיידענע יידישע טעאטער ווערק און די הכנסות פלעגן זיי פארטיילן פאר די אונבאמיטלטע שילער. אפילו א אייגענעם סימפאנישן ארקעסטער האבן זיי פארמאגט.

אויסגעפירט האבן יענע שילערס פאלגענדע זאכן: „יענקל דער שמיד”, „ג׳ מענש און טייוול”, „דער יידישער קעניג ליר”, „הערשעלע דובראוונער”, „די משפחה”, און א סך אנדערע פיעסעס אין לעבעדיגע בילדער.

א אקטיוון אנטייל אין דאמאלסדיקן שטודירנדן קרייזל, ווי אויך אין די אויפירונגען האבן גענומען: פרל. רבקה אסטראווסקאיא (היינט פרוי ד״ר לעווין) פרל. העסע שאַין, פרל. קלארא פאַרים, פרל. פינקלמאן, פרל. אידא לעווין (היינט פרוי העלצעצטאלין), אבראם לעווין. (היינט ד״ר א לעווין) ר. פינקלמאן, מאקס קלויז, שעפין, משה האָף, קרעמער, א געוויסער איפ א. א.

אגב איז ד״ר א לעווין׳ס שולם און באנק חבר געווען יורי ווילמס, דער שפעטערדיקער באקאנטער סאציאל=דעמ. אוןמיניסטר, וועלכער איז אזוי טראגיש אוועקגעקומען פון אמערדערישע האנד.

אט דער באקאנטער רוף ״פון פאלק און צום פאלק” האט געדויערט בא יענער יוגנד אזוי לאנג, ביז דעם תחום=המובש׳דיקן יוגנד איז געווארן מעגליך צו שטודירן אין די גרעסערע צענטערן.

בא די פערנויער יוגנד בכלל, — בא די יוגנד בעל=מלאכות, איז שוין אויך געווען פארפלאנצט א קערנדל, וועלכער האט געשפראצט און געוואקסן, — א שטרעבונג פון עפעס וואס טאָן, פון א צוזאמענזיין, פאר וועמען עס איז, פאר וואס עס איז.

און מיר זעען, אז אין 1910 יאר האט זיך די יוגנד אויך שוין געווען ארגאניזירט אין א ניט אפיציעלן קרייזל און האט געהאט אויפגעפירט פארשיידענע טעאטער שטיק, גאנץ געלונגענע: „מיט די זיגער פאנען”, „די פאמיליע צבי” א. א. די הכנסות איז באשטימט געווען אף איינצושאפן לעזע ביכער און פאר נויטבאדערפטיקע.

די „אחדות” ביבליאטעק פארמאגט נאך היינט צו טאג צענדליקע ביכער פון די באדייטנסטע יידישע און אלגעמיינע שריפשטעלער מיטן שטעמפל: „Изъ книгъ Б. Хаитова“.

אינטערעסאנט איז די געשיכטע וועגן דעם זעלבן שפעמפל, וואס כאַראקטעריזירט די באגריפן פון די דאמאלסדיקע אנפירערס, און דעם עולם=בכלל.

עס איז שוין אויבן געווען דערמאנט, אַז דער ניט אפיציעלער קרייזל איז באשטאנען פון יוגנד בעל=מלכות און לאנד=קרעמער און אז דער יוגנד קרייזל האט זיך שטענדיק געפונען אין א אנגעשטרענגטער באציונג מיט די עלטערע, וועלכע פלעגן ניט סימפאטיזירן דעם קרייזל און זיינע ארבעט.

עס האט פאסירט א אומגלויבלעכער, אבער דאך א מיאוסער פאקט.

אין 1912 יאר, אז דער יוגנד קרייזל איז שוין געווען פולקום פארבארייטעט צו א אויפירונג פארן זעלבן צוועק, האבן איינעגע עלטערע געפונען פאר ריכטיק צו מסרן דעם קרייז=שעף, אז חברה פארנעמען זיך פראנק און פריי מיט ניט דערלויבטע זאכן. גאנץ פארשטענדליך, אז די מאַכט וואלט פארניכטעט דעם קרייזל מיטן ווארצל. א דאנק די באמיאונגען און פראטעקציע פון א קרייזל מיטגליד דוד בורמיסטראוויטש, וועלכער האט געהאט א שארפן צונג, איז דער אוונט אין „Kooliselts“ דורכגעפירט געווארן, אין אנוועזנהייט פון קרייז=שעף און דוקא מיט א גוטן ערפאלג פון 22,50 רובל.

אט צוליב אזעלכע באדינגונגען איז נויטיק געווען דער שטעמפל „Изъ книгъ Б. Хаитова“

די אַנפירערס פון יענעם ניט אפיציעלן קרייזל, וועלכער האט עקסיסטירט ביזן 1914 יאר זיינען געווען: אברהם קליין, שלמה נעכאמטשין, לייזער־בערל חאיטאוו, זלמן גארדין, דוד בורמינסטראוויטש' און מאקס שאָץ ע"ה אומגעקומען אין וועלט קריג.

די מלחמה יארן פון 1914—1918 האט אָבער דעם שוואַכן, ערשט ארויסשפּראָצנדיקן קערנדל אפילו ניט אף אַויפיג, אָבער דאך פארניכטעט. דאס ביסעלע מענשליכעס און נוצנברייננדיגעס, וואס דער יונגער קרייזל האט אויפגעטאן מיט זיינע אייגענע

אברהם קליין.

שלמה נעכאמטשין.

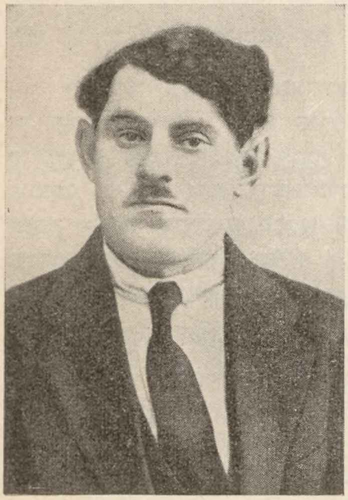

זלמן גארדין.

מאקס שאץ. ע״ה.

דוד בורמיסטראוויטש.

לייזער בעול. חאיטאוו. ע״ה.

ארעמע הארעוואניע, איז געגאנגען לאיבוד צוזאמען מיט די יונגע לעבנס, וועלכע האבן זיך פון קריג צוריק מער ניט אומגעקערט.

ערשט די רעוואליוציע אין מערץ 1917 האט ווידער דערוועקט דאס מאל בא ביידן: הן בא די יוגנד, הן בא דער באפעלקערונג בכלל, א באדערפעניש צו קולטורע געזעלשאפטליכע ארבעט. דערצו האט נאך מיטגעווירקט דאס, וואס צייטווייליק האט זיך געענדערט דער באשטאנד פון דעם פערנויער קיבוץ, דורך דעם צושטראם פון מערערע יידישע סאלדאטן פון דער 12 ארמיי. וועלכע האבן געדינט אין פערנוי.

צופעליק האבן זיי געשטאמט פון גרעסערע צענטרן,—אדעסע, מינסק, פעטראגראד, ווילנע. אייניגע פון זיי זיינען שוין געווען טעטיק פון 1905 י. אין די פאליטישע קרייזלעך.

אט די יידישע סאלדאטן אין פערנוי האבן פון זייער זייט אויך אנגעהייבן אויסצואיבן א השפעה אפן קולטורעלן-געזעלשאפט. לעבן פון דער ארטיקער יידישער באפעלקערונג.

די ביווירקונג האט, אבער, געדויערט גאר א קורצע צייט, אין מערץ 1918 איז די מאכט אריבער צו די באלשעוויקעס און די גאנצע 12 ארמיי בתוכם די יידישע סאלדאטן פון פערנוי האט די מאכט דעמאביליזירט.

אלס תושבים זיינען אין פערנוי פארבליבן נאר איינצעלע, וועלכע נעמען אָן, עד היום, א באדייטנדן אנטייל אין אלע ענינים פון יידישן קיבוץ.

עס איז אינטערעסאנט, אז די יוגנט האט, אפילו ביים באלשעוויצקן קאמיסאר (זיין שטאב איז געווען אף וואסער גאס אין „סטווערנאיא גאסטיניצא") נושאחן געווען און אויסגעפועלט א דערלויבנים דורכצופירן א אוונט אין „ענדלא" ווו ער אליין האט פארשפראכן אנוועזנד זיין.

מען האט שוין געהאט געמאכט די גענעראל פראבע אין "ענדלא" אונטער רעזשי פון „ענדלא" ארטיסטן ה. ה. מארטינסאן און ראדיונאוו, אבער גראדע אין דער זעלבער נאכט האבן די באלשעוויקעס פארלאזן פערנא און די דייטשע מיליטער האט ארייגעמארשירט אין שטאדט. אזוי ארום איז דער באשטימטער אוונט ניט געלונגען דורכצופירן.

די יוגנט, אבער האט זיך דאס מאל אויך ניט פארלארן, מען האט זיך געהאט באקענט אויך מיט די מאכט.

דער ניט אפיציעלער יוגנט-קרייזל האט זיך שוין געהאט ערווארבן א נאמען פון ניט אפיציעלן יוגנט-פאראיין.

די יוגנט האט געקראגן חן אויך בא די דייטשן. און שליסליך דעם 20 אפריל 1918 האט מען דעם אוונט אין „ענדלא" דאך דורכגעפירט. אויפגעפירט איז געווארן: צוויי 1 אקטער קאמעדיעס: „די גוטע ברידער" און „א צימער צו פארדינגען" פון רייזן. אנטייל גענומען האבן: פרוי ש. בירניק, פרל. ז. גארדין (היינט פרוי ברענער), פרל. ז. קושנער (היינט פרוי דאווידאוויטש), פרל. ש. קושנער (היינט פרוי גראדינסקי) פרל. חיה בינמאן (שפעטער פרוי קליין ע"ה) יוסף ברעננער, זלמן גארדין, ש. פערמאנד, ל. גארדין און מ. גראדינסקי. סופליאר — א. קליין 27 יאר פארנעמט ער זיין פאסטן.

דער אוונט האט געמאכט א גוטן ערפאלג אין אלע הינזיכטן, און די גאנצע הכנסה האט דער יוגנט פאראיין אוועקגעשאנקען דער געמיינדע פארוואלטונג, אף איינצוארדנען עלעקטרישע באלייכטונג אין שול.

דער דערפאלג האט צוגעגעבן מער מוט דער יוגנט. אלע שיכטן פון דער באפעלקערונג האבן זיך פאראייניקט. ס'זיינען געקומען צו הילף אפילו די עלטערע, וועלכע האבן פריער געקוקט פון אויבן-אראפ אף די „חברה-יונגאטשעס". ס'האט זיך אינטענסיוו פאראינטערעסירט דער גאנצער באשטאנד פון דער קהלה-פאוואלטונג. אונז'האט געדויערט וויניקער ווי א חדש ד. ה. דעם29-טן ד. ז. י. האט דער יוגנט ווידער דורכגעפירט א אוונט: „די רעפעטיציע" און „אויך א חתונה". מיטגעווירקט האבן די זעלבע פערזאנען.

אינטערעסאנט איז, אז די אוונדע זיינען רייך באזוכט געווארן פון די דייטשע מיליטער-לייט, און אייניגע האבן אפילו זייער קינסטלעריש אימיטירט פארשיידענע מוזיקאלישע אינסטרומענטן.

פרל׳ ז׳ קושנער.
(פרוי דאווידאוויטש ריגע).

פרל׳ ג׳ מארקאוו.
(פרוי לעזיק)׳

פרל׳ ה׳ בינמאן
(פרוי ה׳ פערמאנד ע׳ ה׳)

יוסף ברענער (ריגע).

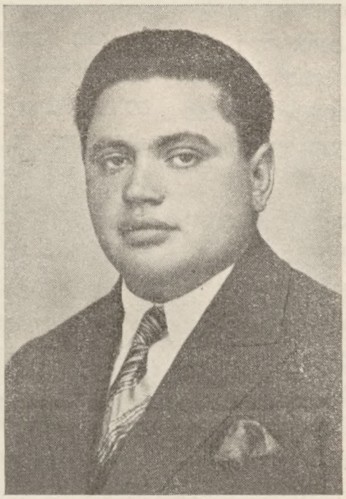

משה דאנדע (ווילי׳אנדי).

לייב גארדין.

אט די פאראַייניקונג צווישן דער יוגנט גופא און צווישן דער יוגנט און דער גאַנצער באַפעלקערונג האַט בולט געוויזן, אַז מען איז שוין ראוי אויפצוטאָן עפעס ממשותדיקעס, אין א ברייטערן מאשטאב. און גלייך, נאדכעם, האט זיך טאקע אנגעפאנגען א אלגעמיינע ברייטע, שאפענדע ארבעט, וועלכע האט זיך, קודם־כל,

אויסגעדריקט אין ארגאניזירן און קאנצענטרירן די אלע דא־זייענדיקע געזעלשאפטליכע כחות. אין דער ערשטער מאמענטאלער געדאנק בא די אנפירערס איז געווען — צו שאפן א אלגעמיינע פאראייניגונגס ארגאן, אין וועלכן ס'האט געדארפט פארטראטן זיין די גאנצע יידישע באפעלקערונג פון אלע עלטער, שיכטן און באַרוף. און דער ארגאן זאל זיך פארנע־מען מיטן פארשפרייטן קולטור, און הילפס ארבעט. אזוי ווערט צוזאמענגערופן צום ערשטן מאל די גאנ־צע יידישע באפעלקערונג פון 18 יאר אלט אין שול (Lasareti t.) דעם 12 אקטאבער 1919 יאר. פאר־זיצער איז געווען אויסגעוויילט יעקב שאַץ, סעקרע־טאר — בער פערמאנד.

נאך לאנג־דויערענדע דעבאַטן האט די פאר־זאמלונג אויסגעוויילט א איניציאטיוו גרופע פון פאַלגנדן באשטאנד: יעקב שאַץ, אברהם קליין, בינימין גארדין, בער פערמאנד, זלמן גארדין, שבתי פערמאנד, וואלף קראקווזין, העסל מאצקין, יוסף מאנדלקארן, העלענע בינמאן און זארא קושנער.

פארזיצער פון די איניציאטיוו גרופע.

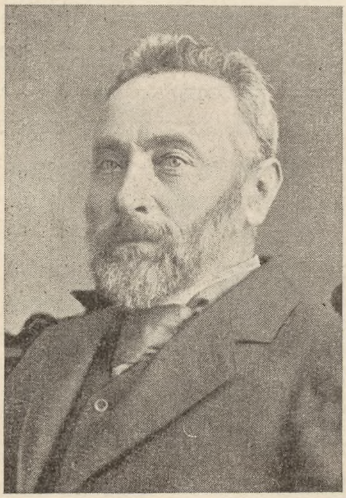

יעקב שאץ ז״ל.
געשט. אין 1920 יאר.

ערשטער פארוואלטונג פון „אחדות“. 19-X-19

זיצן פון רעכטס: ב. גארדין. ה. מאצקין. י. מאנדלקארן.
שטייען „ א. קליין. ש. פערמאנד. ב. פערמאנד

נאך א ריי אנגענומענע באשלוסן האט די פאר־זאמלונג באויפטראגט די אויסגעוויילטע אינציאטיוו גרופע, וואס גיכער אויסצוארבעטן דעם פראגראם פון די קינפטיקע ארבעט און די תקנות.

דערמיט איז דער גרונטשטיין געלייגט געווארן און די וויכטיקסטע ארבעט אפגעטאן געווארן.

קורץ נאך דעם האט דער אנפירער פון דער איניציאטיוו גרופע י. שאץ איינבארופן בא זיך אויף S. Seppa t. 8 דעם גאנצן באשטאנד אף דער וויכטיקער באראטונג. נאך א לייגערע מיינונגס־אויס־טויש איז באשלאסן געווארן גרינדן אין פערנוי א יידישן, קולטורעלן, ליטערארישן און געזעלשאפטליכן פאראיין און עס א נאמען געבן „א ח ד ו ת״.

דעם 19 אקטאבער 1919 האט די אינציאטיוו גרופע איינבארופן א אלגעמיינע פארזאמלונג, וועלכע האט מיט צופרידנהייט אויסגעהערט איר באריכט און מען האט אויסגעוויילט אין דעם ערשטן פארוואלטונג פון „אחדות״ פאלגענדע פערזאנען: א. קליין, ב. גאר־דין, ב. פערמאנד, וו. קראקוזין, ש. פערמאנד, י. מאנדלקארן, און ה. מאצקין.

אט אזוי האט זיך געגרינדעט אין פערנוי דער קולטורעלער, ליטערארישער, געזעלשאפטלאכער פאר־איין „אחדות״ מיט צוואנציק יאר צוריק, אדאנק איי־ניגע איבערגעגעבענע כלל־טוערס, וועמענס נעמען זיי־נען שוין אויבן דערמאנט געווארן און א דאנק זייער אקטיוון שטרעבונג און מי צו טאן גוטעס און נוצ־ליכעס. דעם 1־טן נאוועמבער 1919 האט די ערש־טע פארוואלטונג אריבערגעטראגן איר טעטיקייט אין דעם ערשטן פאראיינס לאקאל אף Mungi tän. 2

פאסט אין א חודש ארום האט מען שוין גע־האט דורכגעפירט א אוונט אין פאראיין גופא. אויפ־געפירט איז געווען: „קאבצנזאן און הונגערמאן״.

און ווירקליך, האט דער „אחדות״ בפרט, אין ערשטן פערטל פון זיין היינטיקן יובל, ארויסגעוויזן דאס, וואס א פאראיין קען אויפטאן, בא איבערגעבענע ארבעטערס. יעדער מיטגליד פון פארוואלטונג, אזוי ווי יעדער מיטגליד פון פאראיין בכלל, איז אנטקעגן גע־קומען מיט זיין מאקסימום צוגעבונדקייט פאר די זאך.

וועגן דעם זאגן עדות די אלטע פראטאקאלן למשל: פראטאקאל נר. 4 פון 10 נאוועמבער 1919 דער אוונט האט געגעבן ריינגעווין 4112 מ.״ק. פראטאקאל נר. 6 פון 24 דעצעמבער (אין אנדערט־האלבן מאנאט ארום) האט דער אוונט געבראכט 2144 מארק. פראטאקאל נר. 10 פון מערץ האט די אויפירונג אריינגעבראכט ריינע 1176 מ. מיט 80 פ. פראט. נר. 16 פון 18 מאי האט דער אוונט געגעבן 3947 מארק. א. א. וו. א. א. וו.

פאר די 20 יאר האט דער „אחדות״ געהאט פאראנשטאלטעט צוויי און פופציק פארשיידענע אויפי־רונגען: דראמעס, קאמעדיעס, לידער, כאר־געזאנגען און אנדערע מוזיקאלישע נומערן („די שנייעלעך, „די טשערעדע״).

אפטמאל האבן שפילערס געמוזט נעמען אף זיך צו צוויי ראלן. איינצייטיק שלעפן און קלאפן די ברעטער פאר די בינע, ביינק, שטיל, טישן און אנדערע רעקוויזיטן צו די בינע.

אליין אויפבויען און אליין פאנאנדערנעמען, שרייבן פאר זיך און פאר יענעם די ראלן. יעדערער האט געהאט דאס רעכט צו נעמען אף זיך די ראל פון א רעזיסיאר, אנווייזן יענעם און לאזן זיך לערנען פון יענעם. יעדער שפילער האט געפילט זיינע אח־ריות פאר די זאך. צווויילן פלעגט מען אהיין אין אזא עקסטאז, וואס פלעגט פירן צו גאר אונאנגענע־מע קוריאזן.

און נאך א וויכטיקער מאמענט אין דער בלעטל געשיכטע פון „אחדות״.

דער פאראיין „אחדות״ האט זיך קיינמאל ניט באגניגנט נאר מיט די אפיציעלע איינגע ראמען פון זיינע תקנות,—נאר שטענדיג, לויט די מעגלעכקייטן, ווארעם זיך אפרופן זיך אף פארשיידענע מאמענטן. זאל עס געוועזן זיין אלגעמיינע מענשליכע, אדער ספעציעלע יידישע, לאקאלע אדער אלגעמיינע־נאציא־נאלע־אנגעלעגנהייטן. פון וואנען זאל ניט קומען דער הילפס רוף־גלייך שוין א פרוף. דא גייט ניט. גאנץ פארשטענדיק, די רייד פון כמות, נאר פון איכות.

אין פראטאקאל № 14 פון 5 אפריל 1920 זעען מיר א באשלום פון „אחדות״ פארוואלטונג צו

נעמען אף זיך די זארג, אַז דער יידישער אונטע־ריכט מיט 22 קינדער זאַל אויך ווייטער עקסיסטירן אין די רוימען פון „אחדות‟, אונטערשטיצענדיק מיט האליץ, באלייכטונג און שכר־לימוד פאר די אומבא־מיטלטע קינדער. לויטן פּראָט. № 9 פון 1920 י. איז אנגענומען געווארן איינשטימיק א באשלוס: צום טאג פון יארעס״־פייערנוג פון אונזער עסטי־שער דעמאקראטישער רעפובליק, שפענדן פינף הונ־דערט מארק לטובת דעם געגרינדנטן סאנאַטאריום פאר קינדער. אויך אין אלע אנדערע געלד און זאכן זאמלונגען לטובת אונזער עסטישער מאיאריטעט האט „אחדות‟ אנטייל גענומען אקטיוו און איינציגע יידן האבן געקראַגן, זאגאר, אויסצייכונגען.

פּראָטאָקאָל № 7 פון 10 נאוועמבר 1923 י. דער פאַרשטאנד פון „אחדות‟ נעמט אף זיך איבער די פארפליכטונג צו פארטיילן די לאַטעריי בילעטן פאר דער טאלינער יידישער גימנאזיום. אף די סומע פון פינף און צוואנציק טויזנד מק. א. אַ. וו. און א. וו.

און מיר מערקן פון דעם „אחדות‟ אַרכיוו און די פּראָטאָקאָלן ביכער ווי פון מאָל צו מאל ווערט דער „אחדות‟ טעטיקייטס פעלד אלץ ברייטער און לענגער, דער ווילן אלץ שטארקער און נוצנברייננג־דיקער.

די אנגעקומענע פון רוסלאנד ד״ר א. לעווין מיט זיין פרוי רבקה לעווין, מיט זיין ברודער חיים (געשט. 1930) מיט דא זייענדע אינגערן ברודער און שוועסטער בער און דאַרא לעווין (היינט פרוי בראַ־זשינסקאיאַ), צוזאמען מיט די צוגעקומענע יונגע שפּי־לער קרעפטן: פרוי שיינע גארדין, פרל. רבקה פריימאן, פרל. לידי מאצקין, פרל. חיה און מערע מאנדלקארן (היינט פרוי פעל), פרוי שיינע בירניק, ד״ר שלום קראפמאַן, משה און פרוי טורעצקי, פרוי שיינע קליין, די קליינינקע חן־עוודיקע מירים גארדין, פרל. עללא בינמאן, באבא לעווין, פרוי מלכה גאלרבערג, דוד בירין, פאשא גאַלדבערג, משה פעל, פרל. פייגע קושנער, אברהם פאוולוויסקי, יענקל און אברהם פריימאַן, גדליה מיכעלסאן און נאך אנדערע, וועלכע זיינען דאַ דערמאנט אונטן אין דער רשימה, האבן שטארקער און רירעווודיקער געמאכט דעם גאנצן דראמאטישן אנסאנבל ביים „אחדות‟.

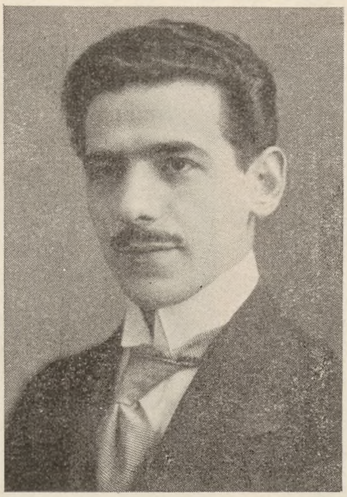

חיים לעווין ע.״ה. געשט. אין 1930.
אין די הויפּט ראלן: „שמע ישראל‟, „דער וויל־דער מענש‟, „געבּרידער לוריע‟ א. אנד. פאַרשטאנדס מיטגליד אַין 4 פאַרוואלטונגען.

דער פערנויער פאראיין „אחדות‟ האט זיך גע־לאזן הערן און פילן אויך ווייטער פון זיינע גרעניצן. טאלין, טארטו, ריגע א. א. פון די צענטרן איז מען אנטגעגן געקומען אמת גאַנץ זעלטן מיט רעפּעראַטן, לעקציעס, פארלעזונגען א. ד. ג. אף אלייעמיינע, ספּעציעלע און היסטארישע טעמעס. מיט קינסטלערישע אוונדע, ווארט קאנצערטן און כאר געזאנגען.

אין דעם זין האט אין א גרויסן מאס מיטגע־האלפן די קולטור פארוואלטונג און דער טאל. דראמ. פאראיין „ח. נ. ביאליק‟. טארטוער „מכבי‟ האט געהאט אַרגאניזירט א „מכבי‟ אפּצווייג ביים „אחדות‟ אין 1923, וועלכער האט איינציגע יאר טעטיק גע־ארבעט אין ערווארבן זיך א גוטן נאמן אפילו בא די עסטישע פאראיינען.

טארטוער „התחיה‟ האט געהאט געגרינדעט ביים „אחדות‟ א יוגנט אַרגאניזאציע „התחיה‟, איר קיום איז אבער געווען גאר א קורצער פון 1922 ביז 1923.

א טייל מיטגלידער פון דראמ. סעקציע ביים „אחדות״.

שיינע גארדין.
אין די הויפט ראלן: „די שחיטה״
„געבראכענע הערצער״
„דאס אייביקע ליד״
„געברידער לוריע״ א. א.

פרל. לידי מאצקין.

פרל. רבקה פריימאן
אין די הויפט ראלן: „געבראכענע הערצער״
„מיטן שטראָם״
„די שחיטה״
„יאשקע מוזיקאנט״ א. א.

לייב מאצקין.

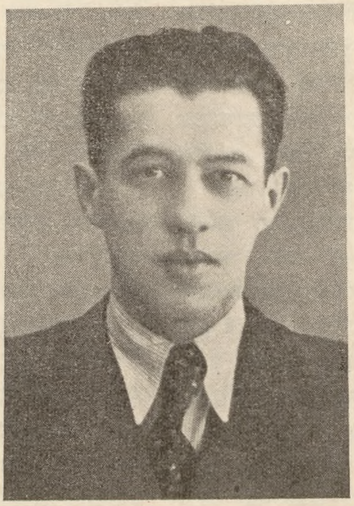

לייב גאלדבערג.

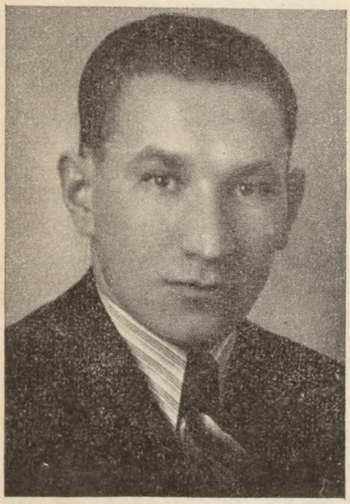

משה פעל.

„א ח ד ו ת" פאראיין האט געהאט די גרעסטע הנאה פון דעם יידישן כאר ביים „ח. נ. ביאליק" אנטער דער געניטער לויטונג פון הערן מארגאלין און בראש מיט דער „עסטאניא" סאליסטין פרוי אוולא, מיט דער הילף פון קולט. פארוואלטונג און מיטן מיטווירטונג פין די ה. ה. אייזנשטאד, גורין, ש. טאמארקין, קאסאצקי, ד"ר ב. מירוויץ, יולי גענש א. א. מערערע אינהאלטס-רייכע פארטראגן און אקאדעמיעס (וועגן ד"ר ח. ארלאזאראוו, ה. נ. ביאליק א. א. ז"ל) פון ריגע: דער הערדאקטאר פון „פרימארגן" ד"ר י. העלמאן, אשר בערנשטיין און לעצטנס ראבינער נוראק.

מיטן נאענטן אנטגעגן קומען פון „ביאליק" האט „אחדות" דורכגעפירט מערערע ליטעראַרישע משפטים: „באנצע שווייג" פון י. ל. פרץ, „מאטקע גנב" פון ש. אש, „שיילאק" אין „קעניג ליר" פון וו. שעקספיר מיטן ווארימן אנטייל נעמען פון חשובן הערן ש. טאמארקין — טאלין און י. שור — העלסינקי. און א. רעציטאציע אוונדע — פון פרוי און הערן האלבריך. ווארט-קאנצערט — פון הערן ברייטבארד. א. א. וו. א. א. וו.

אבער, ניט אלע צייטן זיינען געווען, אין פארלויף פון די צוואנציק יאר, פארן עקסיסטענץ פון „אחדות", גלייך. ניט שטענדיק זיינען געווען די פארוואלטונגען פון „אחדות" צוגעפאסט צום ערפילן די אויפגאבן, און ניט אלע מאל פלעגט דעם עולם ארויסווייזן זיין געהעריגן אינטערעס און צוגעבונדקייט צום פאראיין.

אין די צוואנציק יאר האט דער היינטיקער בעל-יובל אויך שווערע פעריאדן דורכגעלעבט.

אז מען בלעטערט דורך די אלטע פראטאקאלן ביכער, דעם געשריבענעם און זכרון ארכיוון, פילט מען און מען איבערצייגט זיך, אז טעג, חדשים, אפילו, יארן פול מיט יאוש, מרה-שחורה און פארצווייפלונג — האט דורכגעמאכט דער ראש פון אלע פאראיינען, געוועזענע און דא זייענדע — אין פערנוי.

ס'זיינען ענטשטאנען ניט זעלטענע מאמענטן, ווען אפן ערב סדר-היום פלעגט ווערן אויפגעשטעלט דער פאטאלער פונקט פון ליקווידירן „אחדות". אלץ און אלע פלעגן זיך פון עס, אין דעם גוסס'עדיקן מאמענט, אפקערן, ווי פון עפעס א שלעכטע צרעת.

דאך אין דער ערענסטער רגע פלעגט ער באקומען כח צו באקעמפן דעם ענשטאנענעם פעסימיזם און מוט ארויסצוהייסן זיך, פון די יציאות נשמות נעגל.

גאנץ פארשטענדליך, אז אזעלכע שמערצהאפטע מאמענטן אין קיום פון פאראיין „אחדות" זיינען געווען אין צוזאמענהאנג — פארבונדן אין פארקניפלט מיט די אלגעמיינע נאענטסטע און ווייטסטע באדינגונגען, וועלכע פלעגן, ווילנדיק — ניט ווילנדיק, אפרופן זיך אף די טעטיקייטן אויך פון „אחדות" און עם באאיינפלוסן.

אבער, אז עס פלעגט א שיינט טאן די זון, באווארימען „אחדות" און זיינע געציילטע עקשנות'דיקע עסקנים מיט אירע ליבע פון אידיאליזם שטראלן פון דאס ניי, די הערצער פון עולם פלעגן ווערן ווייכער און צוגייענגליכער, די פארוואלטונגען אפטימיסטישער און ארבעטספייאיקער. — (זע די פראטאקאלן פון **1933** ביז **1934** יאר) פיר אויפירונגען אין איין יאר.

צוויי און צוואנציק רעפעראטן פון ד"ר אליהו פארעצקי, — דאס בעסטע און דאס שענסטע וואס דער פערנויער עולם האט געקענט הערן וועגן קולטור, ליטעראטור, געשיכטע, — אף אלגעמיינע און און ספעציעלע טעמעס. לעבעדיקע ציטונגען און קעסטל-אוונדע מיט אייגענע באשריינגטע כחות.

מיט איין ווארט — א שפע פון אויפמונטרנדע ווערטער און טאטן, וואס באַרעכטיקט איבערצייגנד דעם מוז פון קיום פון פערנ. פאראיין „אחדות" — און זיינע נוצנטראגנדיקע פרות, בפרט. פאר די יוגנט. באזונדערש צייכנט זיך אויס, אין דעם פרט, די דרייצנטע-פארוואלטונג פון **1934** יאר. (זע אונטן די רשימה). דער איבערציען פון קליינעם אונבאקוועמען לאקאל Vilmsi 2 אין די גרעסערע רוימען אף Vilmsi 6. קאפיטאלער רעמאנט. מען ברעכט אוים ווענט און אויוונס צום פארגרעסערן דעם גרויסן זאל. ס'ווערט אויפגעבויט א אייגענע בינע, דעקאראציעס און ד. ג. אליין — מיט די אייגענע שוויים און מי. ס'ווערט ארויסגעלאזן א אויפרוף צו איינענע און

פרעמדע, ס'ווערט דורכגעפירט א געלט אקציע, מען פאנגט אן צו קריגן סובסידיעס פון קהלה=פארוואלטונג מען לאזט קיינעם ניט פארביי, — א אייגענער, א טאלינער אדער א אויסלאנדער. מען הערט זיך ניט צו צום, מיט גאל ביטער איראנישן „וואס זיינען עס פאר מוזיקאנטן...?" מען לויפט אין שול צו סליחות כאפן די „העכט". מער אדער ווייניקער — זיי דרייען זיך אבער ניט ארויס.

פער", „ב. נאלדמאן" „ראוניט" דורך בנימין פאוולאווסקי, לייב גאלדבערג און אנדערע.

אין זעלבן יאר האט די זעלבע פארוואלטונג ארגאניזירט א מאנדאלינען ארקעסטער פון יוגנט.

מיט זיינע אפטע אויפטרעטונגען האט דער ארקעסטער אונטער די געניטע לויטונג פון גוגא קלעמער ערווארבן זיך פאר די קורצע צייט א שם אפילו בא היגע עסטישע עפנטליכקייט.

מאנדאלין ארקעסטער ביים „אחדות", געגרינדעט אין 1934

שטייען פון רעכטס: ג. בורמיסטראוויטש. ז. גארדין. א. קושנער. ז. לייבא. ש. גאלדבערג. ש. מאנדלקארן.
זיצן " " פ. גראדינסקי. ד. קושנער. ג. קלעמער=דיריג. ז. גאלדבערג ח. גארדין.

אמת — מיט גרין און גאל איז פארבונדן די אקציע. און די גאנצע ארבעט. די פאר עקשנים לאזן אבער ניט נאך. קיין מיטן ווענן איז ניטא בא זיי. מען מוז צו=פירן צום ברעג — א ניט איז די האלבע געביידע אין די גרעסטע סכנה. אין צוזאמענהאנג מיטן אויפשווונג פון אקטיווע ארבעט איז א חוב צו דערמאנען דא מיט א געפיל פון דאנקבארקייט די פירמעס און די פערזאנען, דורך וועלכע עס זיינען איינגעזאמעלט געווארן פארשיידענע נוצליכע אינווענטאר פארן פאראיין: אקצ. געז. „קרענבאלט", „געבר. טא=

אגב האט דער ארקעסטער ארויסגעגעבן א גאנץ באגאבטן שילער אין טאלינער קאנסערוואטאריום אף קאמפאזיציע און קלאוויר (פ. גראדינסקי).

אויך די פופצענטע פארוואלטונג פון 1937 יאר (זע אונטן די רשימה) האט ארויסגעוויזן פיל פארשטענדנים פאר „אחדות". דורכגעפירט א גרינדלדכן רעמאנט, בארייכערט דעם פאראיין מיט א קלאוויר און דורכגעפירט אפטע אוונדע.

א טייל פון דראמ. סעקציע ביים „אחדות“.

„אידימס=דאקטוירים“. 15-XII-1934

(ש. פערמאנד אין די הויפט ראל.)

אין 1939 יאר, לויט די איניציאטיוו פון א פאר עלטערע כלל-טוערס איז ארגאניזירט געווארן א יוגנד-אפצווייג ביים ״אחדות״ וועלכן די פארוואלטונג אונטערשטיצט אין אלע הינזיכטן מיט אלע דאזייענדיגע מעגלעכקייטן. אמת — די יוגנד, ווי מען זאגט, לאזן זיך נאך דערווייליע בעטן. עס לאזט זיך נאך, פארלויפיק, אסך-אסך ווינשן, — הלואי זאלן די האפנונגען ניט אפנארן.

די יוגנט האט פאר די לעצטע צייט באוויזן דורכצופירן א „שלום-עליכם״ אוונט, א שאך-טורניר, פינג-פאנג, פארוויינלגען א. ד. ג.

די כלל-טוערס פון עלטערן דור, וואס פילן, בפרט, די לעצטע פאר יאר איבערמידעט קוקן אוים מיט אונגעדולד פון איין זייט — מיט מורא פון צווייטער זייט, אף די גליקליכסטע שעה, ווען מען וואלט שוין געקענט איבערגעבן די יורשים, וועלכע זאלן באקומען דעם ווערט, דעם געהעריגן ווילנס-קראפט און קענטעניס איבערצונעמען די רודערס און אנפירן ווייטער מיט די שיף, וואס איר נאמען הייסט „אחדות“

צום גונסטן דעם גאנצן צוואנציק יאריקן עקסיסטירן פון דעם פערנ. ליטער. פאראיין „אחדות״ און זיין אקטיווע טעטיקייט פאר די גאנצע צייט — איז געווים צו פארדאנקען דעם באזונדערן וויכטיקסטן פאקטאר, וואס אונזער פרייער, דעמאקראטישע עסטישע מלוכה פון איר געבוירן טאג אן, האט אנערקענט צווישן אנדערע אויך אונדזער יידישן מעוט אין בירגעררעכטליכן און קולטוררעכטליכן זין. אדאנק דעם האט זיך אויך דער פאראיין „אחדות״ געקענט פריי פארנעמען זיך מיט זיינע קולטורעלע, ליטעראריש, געזעלשאפטליכע, אלגעמיינע-נאציאנאלע און לאקאלע-ענינים, אנע קיינע שטערונגען. דאס איז ווי געזאגט, דער הויפט פליום.

היינט טרעט צו דער פאראיין „אחדות" צום זיין צוואנציק יאריקן יובל.

עס ווילט זיך האפן אז דער פאראיין „אחדות" וועט נאך דעם היינטיקן יובל פארברייטערן, פארבעסערן און פארשענערן זיין טעטיקייטס בארוף און דערמיט אפשאפן די שטערנדע גענזן-פיסלעך פון זיך.

עס ווילט זיך ווינשן, אז דער פאראיין „אחדות" זאל ווירקליך דינען אלס פרידלעכער צוזאמענריידונגס בריק צווישן אלטן און יונגן דור, צווישן זייערע אנפירערס און אלע אין פערנוי זייענדיקע אינסטיטוציעס און די גאנצע קליינע געמיינדע — בכלל.

עס ווילט זיך האפן צום היינטיקן „אחדות" יובל, אז ער וועט דינען אלס לייכט-טורעם פון אונזערע אונפרייזליכע נאציאנאלע ווערטן פון גרייז-גרויען אמאל און מאדערנעם היינט. עס ווילט זיך ווינשן אז די צוויי הונדערט פיר און פערציק יידישע נפשות-כן ירבו, זאלן באפרוכטערן דעם היינטיקן בעל-יובל אין אזא געהעריגע מאָס און פאָרם, וואס זאל מיטהעלפן אין זיין קאמף צו באפרייען דאס יידישע פאלק פון זיין טונקעלן, גראען היינט.

עס ווילט זיך האפן, אז „אחדות" וואס זיין באהוף און שטרעבונג איז — קולטור, ליטעראטור, עטיק און מאראל, וועט זיך ווייטער לעבן און עלטערן און וועט ברייננן די גיהעריגע נוצן, א דאנק די ווייטערדיגע גערעכטע — פריינטליכסטע באציונגען מצד אונזער עסטישן מאיאריטעט.

מ. גראדינסקי.

דער זאל פון פאראיין „אחדות".

1919 — רשימה פון פארוואלטונגס מיטגלידער אין „אחדות" — 1939.

1-טע פארוואלט׳ 1919.	2-טע פארוואלט.	9-טע פארוואלט. 1929	10 פארוו. 1931
קראקוזין וואלף	קראקוזין וו.	קראקוזין וו.	קראקוזין וו.
מאנדלקארן יוסף	מאצקין ה.	לעווין ח.	ד"ר לעווין אברהם
מאצקין העסל	פערמאנד ב.	פרוי בירניק שיינע	פאוולאָווסקי בינימין
קליין אבא	קליין א.	לעווין שאול	לעווין שאול
פערמאנד בער	גארדין ב.	גאלדבערג ל. (פאַשאַ)	מיכעלסאן גדליה
גארדין בנימין	מאנדלקארן י.	מאנדלקארן י.	מאנדלקארן י.
פערמאנד שבתי	פערמאנד ש.	גראדינסקי מ.	גראדינסקי מ.

3-טע פארוואלט.	4-טע פארוואלט. 1923	11-טע פארוואלט. 1933	12-טע פארוואלט׳
קראקוזין וו.	מאצקין ה.	ד"ר לעווין א.	קראקוזין וו.
מאצקין ה.	בירניק אשר	מאצקין ה.	גארדין ב.
קליין א.	גראדינסקי משה	גאָרדין לייב	גאלדבערג ל. (פ)
פערמנד ב.	גארדין ב.	מאנדלקארן י.	מאנדלקארן י.
גארדין ב.	מאנדלקארן י.	גראדינסקי מ.	גראדינסקי מ.
מאגדלקארן י.	פערמאנד ב.		גארדין ל.
פערמאנד ש.	פערמאנד ש.		

5 פארוואלט. 1924	6-טע פארוואלט.	13-טע פארוואלט. 1934	14-טע פארוו. 1935
ד"ר קראַפמאַן שלום	ד"ר קראפמאן ש.	גארדין ב.	בירניק א.
ד"ר וויגאָדסקי קאָפל	ד"ר וויגאדסקי ק.	מאנדלקארן י.	פערמאנד ש.
קראקוזין וו.	קראקוזין וו.	פערמאנד ש.	מאנדלקארן י.
לעווין חיים	לעווין ח.	גארדין זלמן	פאוולאָווסקי מאקס
גראדינסקי מ.	קליין א.	גראדינסקי מ.	גראדינסקי מ.
גארדין ב.	מאנדלקארן י.		
מאצקין ה.	גארדין יעקב		

7-טע פארוואלט.	8-טע פארוואלט. 1928	15-טע פארוואלט. 1937	16 פארוו. 39-1938
ד"ר קראפמאן ש.	בירניק א.	בירניק א.	מאצקין העסל
ד"ר וויגאָדסקי ק.	מאצקין ה.	פרוי פאוולאָווסקי שיינע	גארדין לייב
קראקוזין וו.	גארדין ב.	פרל. פריימאן רבקה	קראקוזין ירמי'
לעווין ח.	גראדינסקי מ.	מאצקין אברהם	מאנדלקארן יוסף
קליין א.	פערמאנד ש.	פעל משה	פערמאנד שבתי
מאנדלקארן י.	מאנדלקארן י.	מאנדלקארן י.	גארדין זלמן
פערמאנד ב.	ברענער משה	גינזבערג לייב	גראדינסקי משה

אִין 15 פארוואלט. 1937

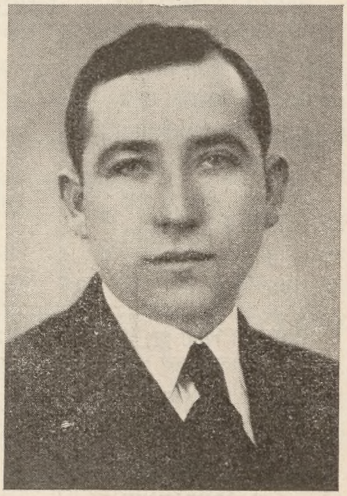

גינזבערג לייב.

פארוואַלטונג פֿון „אחדות" 1939 יאר

זיצן פון רעכטס: מאַנדלקארן יוסף. מאצקין העסל. גראדינסקי מ.
שטייען " פערמאנד שבתי. גארדין זלמן. קראקוזן ירמי".
גארדין לייב.

אין 14 פארוואלט. 1935

פאוולאווסקי מאקס.

15 פארוואלט. 1937

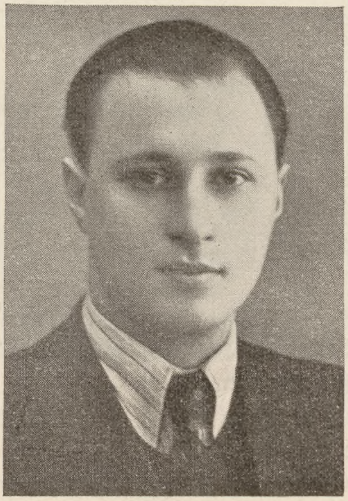

מאַצקין אברהם.

אין 4, 8, 14 און 15

בירניק אָשר.

א טייל פון דראמאטישע סעקציע ביים „אחרות״

זיצן פון רעכטס: א. קליין — (27 יאר סופליאר). מ. גראדינסקי. ש. פערמאנד — (אין די הויבט ראלן). פרוי ש. גרא-דינסקי, די בירין. וו. לאססען (רעזיסער). ל. גאלדבערג. ל. גארדין.

שטייען " ז. גארדין. ש. שינדלער. ר. שינדלער. א. קוש-נער. פ. קושנער. א. פריימאן. ח. מאנדלקארן. י. פריימאן. ל. פאוולאָווסקי. ש. מאנדלקארן.

פאר די צוואנציק יאר האט די ד׳אמ. סעקציע ביים „אחדות״ אויסגעפירט פאלגנדע פיעסעס:

„מיט זיגער פאנען״
„די גוטע ברידער״ ז. רייזן, 2 מאָל.
„א צימער צו פארדינגען״
„אַ רעפעטיציע״.
„אויך אַ חתונה״.
„קבצנזאָן און הונגערמאַן״.
„דאָראַ״
„דער מעדאליאן״ 2 מאל.
„דער שטומער חתן״ טונקעלער
3 מאל
„קאלאמעיע״ ש. עליכם 2 מאל.
„צו זייט און צו שפרייט״ ש. עליכם.

„א דאקטאר״ ש. עליכם 2 מאל.
„א וויזיט״ " 2 מאל.
„די אגענטן״ "
„מענטשן״ " 2 מאל.
„די שחיטה״ י. גארדין 2 מאל.
„דער ווילרער מענש״.
„געבראָכענע הערצער״ 2 מאל.
„געברידער לוריע״.
„מזל-טוב״ ש. עליכם.
„מיטן שטראם״ ש. אש.
„שמע-ישראל״ א. דימאוו.
„דאס אייביקע ליד״ מ. ארנשטיין 2 מ.

„דער ישיבה בחור״ ***
„דאס מעסערל״ ש. עליכעם (אינסצ.)
„א ווייב מאכט קראנק א דאקטאר״ טונקעלער.
„א שטיקל ראדיא נאך הבדלה״ "
„א שטומע ווייב״ "
„מיין בעבי״
„א רעצעפט קעגן שוויגערס״;
„איידימס דאקטורים״ זאבלודאָווסקי.
„מאטקע גנב״ ש. אש.
„יאשקע מוזיקאנט״ א. דימאוו.
כאר און מוזיק. קאנצערטן.

אין משך פון די 20 יאר האבן אין דראמ.סעקציע ביים „אחדות״ אנטייל גענועמען פאלג. פערז.

פרל. בינמאן חייה. ע״ה.
ברענער יוסף.
ברענער משה.
בירין דוד.
פרוי בירניק שיינה.
גארדין זלמן.
גארדין זארא, (פרוי ברענער)
גארדין בינימין.
פרוי גארדין שיינה, (אין די הויפט ראלן)
גאדדין לייב.
גאררון מירים, (א וויין יאריקע)
גראדינסקי משה,
גאלדבערג שרה, (פרוי מ. דאנדע)
גאלדבערג טויבע, (פרוי ב. לעווין)
גאלדבערג פינחס.
פרל. בינמאן עללא.
נאלדבערג לייב, (פאשא)
פרוי גאלדבערג מלכה.
דאנדע משה.
חאסין ש. (טאלין)
פרוי טורעצקי חנה.
טורעצקי משה.
לעווין חיים.
לעווין דארא. (פרוי בראזשינסקי טאלין, אין, הויפ. ר.)
לעווין בער, (אין די הויפט ראלן)

לעווין באָבא.
פרוי ד״ר לעווין רבקה, (אין די הויפט ראלן)
ד״ר לעווין אברהם.
פרל. מארקאוו גיטל, (פרוי לעזיק)
פרל. מאצקין לידי.
מאצקין לייב.
מיכלסאן גדליה.
פרל. מאנדלקארן מערי, (פרוי פעל)
פרל. מאנדלקארן חייה.
פאוולאווסקי אברהם.
פרל. פריימאן רבקה. (אין די הויפט ראלן)
פריימאן אברהם.
פריימאן יעקב.
פעל משה.
פאוולאווסקי יצחק.
ד״ר קראפמאן שלום.
פרל. קושנער זארא, (פרוי דאווידאוויטש. ריגע)
פרל. קושנער שבע, (פרוי מ. גראדינסקי)
פערמאנד שבתי, (אין די הויפט ראלן)
פרל. קושנער פייגע.
קליין אברהם, (27 יאר סופליאר)
פרוי קליין שיינע.
פרוי שער מערי.
פרל. כהן חייה. ע״ה.

„יאָשקע מוזיקאנט״.

„אחדות“ אבדות פֿאר צוואנציק יאר ז״ל.

מיטגרינדער, מיטשפּילער און מיטגלידער

שאַץ יעקב. געשט. 1920
בינמאַן חיה. ״ 1919
פערמאַנד חייענע. ״ 1923
לעווין חיים. ״ 1931
כהן חיה. ״

בּוב ישראל.
בּוב פייגע.
בּרענער יהושע-יעקב.
פרוי בּרענער בּליומא.
בּוקשפּאַן חיים.
פרוי בּוקשפּאַן חיה.
גאַרדין צבי-הירש.
פרוי גאַרדין שרה-דבורה.
גאַרדין בּונים.
פרוי ווּעסעט גיטל.
זעלקין יחזקאל.
הבּחור זעלקין ניסן.
פרל. יאַקאָבּסאָן יודיף.

יאַקאָבּסאָן מרדכי.
פרוי כהן שיינע.
כהן יצחק.
לעווין יוסף.
לעווין משה.
פרוי לייבא צילע.
לייבא שמעון.
פרוי מאַצקין חיה.
מאַרגליות אליעזר.
פּאַוולאָווסקי שבתי.
פּאַוולאָווסקי שמואל.
פריי קלויז רחל.
הבּחור קריסטאַל זוסל.
קריסטאַל אהרן.
פרוי קריסטאַל פייגע.
פרוי קראַקוזין אלגא.
דבּחור שיין הערצע.
קושנער אברהם.

קאסא בילאנץ פון פערנייער קולטור־ליטעראַרישן פאראיין „אחדות" פון 1939—1919

אויסגאבע:	ס"ט קר.	איינאמע:	ס"ט קר.
אונטערשטיצונגען	2.159,70	פרייוויליגע שפענדונגען	4.009,13
הלוואות	850,26	אוונדע	6.330,69
דירה געלד	4.766,15	מיטגלידס אפצאל	2.682,02
באלייכטונג	1.141,16	איינטריטס צאלונגען	87,57
באהייצונג	1.466,97	הלוואות	796,41
פארשיידענע אויסגאבן	2.499,40	פראצענדער	40,77
אינווענטאר	1.145,05	דירה־געלד	1.090,44
ביבליאטעק	587,70	פאר באלייכטונג	50,20
רעמאנטן	617,56	פון פארוויילונגס־שפילע	309,27
דעם „אחדות" יוגנט	60,50	פון „אחדות" יוגנט	20,—
	15.294,45		
קאסא באשטאנד 1־טן יולי 1939	122,05		
	קר. 15.416,50		קר. 15.416.40

ש. טאמארקין

דער נצחון פֿון אידעאַליזם.

ניט מיט קיין אנדערע ווערטער דארף באצייכנט ווערן די צוואַנציק יאריקע עקסיסטענץ־פֿון פּערנויער קולטור=פֿאראיין „אחדות“.

דאס קליינע הייפעלע פּערנויער יידן האבן מיט זייער קולטור=יום טוב אריינגעשריבן א שיינעם בלאט אין דער רענעסאנס=עפּאכע פון עסטישן יידנטום און האבן באוויזן איינעם פון יענע ווונדער, מיט וועלכע עס איז אזוי רייך די געשיכטע פון אונדזער נאציאנאל=קולטורעלער אויפלעבונג פאר די לעצטע פאר צענדליק יארן.

די קנאפּע פאר הונדערט פּערנויער יידישע נפשות — א טראפּן אין ים פון פרעמדע קולטורן און איינפלוסן — האט געזאלט, לויט אלע אָביעקטיווע באדייטונגען, דערגיין ביז צו דער מדרגה פון פולשטענדיקע אנאלפאבעטן אין שייכות צו דער מאדערנער יידישער קולטור.

עס האבן זיך אבער איינגעפונען אין פּערנוי איינצעלנע יידן, עקשנים, וועלכע האבן נאך ניט פארגעסן די טראדיציעס פון די אמאליקע פּערנויער יידישע קרייזלעך, פון יענער אידיאליסטישער און באגייסטערטער יוגנט, וואס האט שוין דעמאלט, אין די פינסטערע יארן פון צארישן רעזשים, באוויזן צו שאפן אן ארגאניזאציע פאר קעגנזייטיקער הילף, זעלבסטבילדונג. און קאמף פאר נאציאנאלער באפרייונג און סאציאלער גערעכטיקייט.

און אט די דאזיקע געציילטע יחידים האבן געטראגן אין זייערע הערצער א בענקשאפט נאך א יידישן ווארט: זיי האבן ניט געוואלט בלייבן אינגאנצן אפּגעריסן פון יידישן קולטור=מקור — און מיטן כח פון עקשנות און אידיאליזם האבן זיי מיט צוואנציק יאר צוריק אויפגעשטעלט אן אייגענעם געצעלט, דורך וועלכן זיי זאלן זיך קענען באהעפטן מיטן אקטועלן און אקטיוון יידישן קולטור=לעבן.

קליין אין צאל, אן הילף פון דער זייט, אַנגעוויזן אויף זיך אליין, באגרענעצט אין מאטעריעלע מיטלען און אין קולטור=כחות, איז שווער געווען צו גלויבן, אז דער געשאפענער קולטור=ווינקל זאל האבן א קיום — עס האט זיך געדוכט, אז דער פּערנויער פאראיין „אחדות“ וועט בלייבן נאר ווי א פּרווו, ווי א פארבייגענדיקער עפּיזאָד, ווי דאס האט, ליידער, געטראפן מיט ענלעכע פאראיינען אין יידישע קיבוצים פון עסטי, א סך גרעסערע ווי פּערנוי.

און דאך — די אלע אומגינסטיקע באדינגונגען זיינען קאמפּענסירט געווארן מיט דעם קאלאסאלן רעזערוו פון עקשנות, ווילנסקראפט און באגייסטערונג פון די פּערנויער יידן, און נאר אדאנק דעם האט דער פאראיין זייערער דערגרייכט צו א דויערהאפטיקן לעבן, און זיי קענען איצט שטאלץ פייערן היינט זייער גרויסן יום=טוב.

עס איז ניט מיין אויפגאבע צו געבן היינט אן אפּשאצונג וועגן דער טעטיקייט פון בעל=היובל — דאס וועלן מן הסתם טאן די פּערנויער טוער פון „אחדות“: אבער גאנץ אומאָפּהענגיק פונם קולטור=אקטיוו פון פאראיין מוזן מיר אנערקענען זיין חשיבות: שוין דער עצם פאקט אליין, וואס דער קליינקער פּערנויער יידישער קיבוץ האט מיט אייגענע כחות דערפילט דעם פאראיין צום צוואנציקיאריקן יובל, דארף ארויסרופן ביי אונדז דעם טיפסטן רעספּעקט צו זיינע גרינדער און טוער!

יעדער איינער, וואס שטייט נאָענט צו יידישע קולטור=ענינים, קען זיך גרינג משער זיין, ווי פיל שוועריקייטן און מניעות עס האבן געמוזט אויסשטיין די גרינדער און טוער פון „אחדות“ פאר די דאזיקע צוואנציק יאר, און דעריבער איז דער קולטור=יום טוב פון די פּערנויער יידן אן אמתער טריומף און נצחון פון אידיאליזם.

עס ווילט זיך ווינטשן די פּערנויער קולטור=טוער און זייער פאראיין „אחדות“ הצלחה און אריכת=ימים! זאל דער שיינער נאמען „אחדות“ פאראייניקן אלע פּערנויער יידן ארום זייער קולטור=ווינקל, וואס

דארף אויספילן די הויכע מיסיע צו זיין א בלי-זין און אן אפּוועהר קעגן אסימיליאציע און נאציאנאלן אומקום! זאל דער היינטיקער קולטור-יום טוב צוגעבן מוט און ענערגיע די אלטע טוער און סטימולירן די יונגע זיך אנצושליסן צו די יידישע קולטור-אוצרות! זאל דער אידיאליזם און די באגייסטערונג פון די אלטע באזעלן די יונגע און דינען ווי א ביישפּיל פון ליבשאפט און איבערגעבנקייט צו אונדזער קולטור!

זאל דער היינטיקער יובל פון פאראיין „אחדות" אָנרעגן די שטארקערע קולטור-ארגאניזאציעס צו פארבינדען זיך נענטער מיט „אחדות" און העלפן אים צו פארטיפן און אויסברייטערן זיין טעטיקייט אויף אלע צווייגן פון דער יידישער קולטור!

ש. טאמארקין.

ה׳ דרוקי טאלין.

עס האט א ווונדער פּאסירט.

מיט גרויס פארגעניגן האב איך אנגענומען אייער איינלאדונג אנטייל-צונעמען אין אייער זעלטענעם יום-טוב מיט אן ארטיקל אין אייער יובל-זשורנאל.

עס איז א באזונדערע שמחה, ווען עס מאכט זיך א יובל, ווו מען קען משנה זיין דעם אייביקן מנהג. אז ניט מען מוז זינגען און זאָגן, אַז עס ווילט זיך זינגען און זאגן.

דער קולטורעלער-געזעלשאפטליכער פערנויער פאראיין "אחדות" האט כשר פארדינט מען זאל אויך אף א געהעריגן אופן אפשאצן, אז דער גרינדונגטאג פון דאזיקן פאראיין זאל בלייבן אלס אַ וויכטיקע דאטע אין היינטיקן קולטור לעבן פון די יידן אין פערנוי.

עס איז שווער צו שרייבן ארטיקלען וועגן א א פאראיין, ווען די גאנצע פריערדיקע ארבעט פון „אחדות" איז מיר אַ ביסל אומבאקאנט. אבער באזונדיק אפּט פערנוי און אויך דעם פאראיין, .הערט מען זיך פון דער זייט פון צייט צו צייט וועגן די טעטיקייט, וועלכע עס קען א זייטיקן מענשן, אמאל, די ארבעט — ניט צופרידן שטעלן.

פונדעסטוועגן איז א וויכטיקע ארבעט אַפּגעטאן געווארן.

פון דער ווייטנס, אז מען וועט לייענען דעם געשיכטע-זשורנאל, וואס איז, אגֻב, א גאנץ שווערע שטיקל ארבעט עס צוזאמענשטעלן און וועט מן הסתם זיין אינטערעסאנט צו לייענען און דעריבער וועט זיין דער צוזאמענשטעלער די בעסטע אנערקענונג פאר די נוצליכע אויפגעטאנענע גרויסע טירחה, — אז מען וועט עס לייענען, — וועט מען קענען מיינען, אז פערנוי איז א קולטור-צענטר, א שטאדט ווו עס שוועבלט און גריבלט פון יידן. אין דער אמת׳ן איז עס נראד פארקערט. עס קלינגט ווי א לעגענדע אז אין דער פארווארפענע קליינע שטעטל פערנוי פראוועט מען א צוואנציק יאריקן יובל פון א קולקורעלן-געזעלשאפטליכן פאראיין. און לאזט נאך ארויס צוליב דעם יום-טוב ספּעציעלן געשיכטע-זשורנאל.

אויב עס איז דא ניסים אף דער וועלט, איז עס דער גרעסטער נס, וואס עס האט אמאל געקענט פּאסירן.

א פארווארפענע שטעטל, וואס פארמאגט אינגאנצן א אכט און פופציק יידישע פאמיליען, שטייט אפּגעריסן פון דער גאנצער קולטור-וועלט, געלעבט, כמעט, די גאנצע צוואנציק יאר בא זייער שווערע באדינגונגען — הן פינאנסיעלע, הן קולטורעלע, פון דעסט וועגן האט די פערנויער געמיינדע ניט געשטערט אויפצובאהאלטן א פאראיין און נאָך פינאנסעל אונטערשטיצט — גאנצע צוואנציק יאר. אזוי ווי דער

„ה. נ. ביאליק" פאראיין אין טאלין איז א שטאלץ פארן גאנצן יידישן קיבוץ, — אזוי איז דער „אחדות" פאראיין אין פערנוי — א שטאלץ פאר דער גאנצע יידישע געמיינדע אין פערנוי.

אייער היינטיקער יום-טוב — איז אונדזער יום-טוב, אייער פרייד — איז אויך אונזער פרייד. און עס דארף זיין א פרייד פאר די גאנצע יידישע באפעלקערונג אין עסטי.

עס בלייבט נאר צו ווינשן דעם פאראיין „אהדות" ער זאל זעהן אף ווייטער, מיט דאך, מער ענערגיע, צו ארבעטן לטובת דעם יידישער, וועלטלעכער קולטור, ניט שטערן די פאָר געציילטע אינטעליגענטע כחות, וועלכע האלטן קולטורעל אויף דעם פאראיין אף זייערע פלייצעס, כדי דער „אחדות" פאראיין זאל טאקע בלייבן א שטאלץ פארן גאנצן עסטישן יידנטום.

ה. דרוק.

ד"ר ב. מירוויץ.

נאציאנאליסטישער עקאנאמיזם.

איינע פון די שווערסטע באשולדיקונגען, וואס די שונאי-ישראל ברייינגן ארויס אנטקעגן די יידן, איז דער מיטאָס פון יידישע קאפיטאלן. פון דעם אונבאשרייבליכן רייכטום פון די יידן אין גארער וועלט.

די תורה האבן איבערנומען אנע צו קאנטראלירן — אלע שאָוויניסטן, אין אלע לענדער — און מען זוכט, און מען אקערט אין פארשיידענע סטאטיסטיקעס און ארטיקלען אזוינע ציפערן און דאטעס, וועלכע וואלטן געקענט באשטעטיקן די איינצעלנע פונקטן פון דעם יידישן עשירות-מיטאָס.

דאָס גלייכווערטל, — אז מען זוכט — געפינט מען, — פאסט אין דעם פרט, זייער גוט. ווייל גראד איז סטאטיסטיק אזא מין גאָרטן, ווו מען קען שערן יעדן בוים, נאכן געשמאק פון דעם „זוכער".

שוין אפגערעדט דערפון, אז מען האט קלאָר און דייטליך באוויזן, אז די וועלט באקאנטע מיליארדן ווי מארגאן, ראָקפעלער, הענרי פאָרד, זאהאראָוו וכדומה — זיינען קרימטאל-ריינע אריער, האט נאך קיינער פון די שונאי-ישראל ניט געפונען פאר נויטיק צו פאריכטן שוין אט די גראָבע גרייזן אין זייערע גוט ארויסגעגעבענע ביכער און מען העצט יעדן פאלק, און יעדער מדינה אליין מיט די זעלביקע כלי-זין, ווי דאס פאסט פאר זייער ציל און אויפגאבע.

יעדער פאלק האט דרך-ארץ פארן געדרוקטן וואָרט און ווערט א אנהענגער פון זיינע לערערס די שאָוויניסטן.

אויך אין די עסטישער פרעסע הערן מיר אזוינע שטימען. מען שרייבט זייטן גרויסע ארטיקלען מיט סטאטיסטישע ראיות, אז דער גרעסטער טייל פון דער עסטישער אינדוסטריע איז (למשל) אין יידישע הענט. פון מסחר איז שוין אפגערעדט, ווייל וועלכער ייד איז דאס ניק קיין ביזנעס מאן?... ליידער ווייסן מיר יידן דעם אמת, אז עס איז גאר ניט אזוי, אז מיר זיינען אין פארגלייך מיט די ארומיקע פעלקער אין זייערע עקאנאמישע פאזיציעס — ארעם, אז מיר האבן, אפילו, ניט קיין מעגליכקייטן ארויסגעבן צייטונגען און ביכער, וועלכע, קענען באווייזן די פאלשקייט פון דעם מיטאָס פון יידישן רייכטום.

עס איז קיין גוזמא. ווען איך וועל זאגן, אז למשל דא אין עסטי ווערן די יידן פון חדש צו חדש אלץ ארימער און פאלירן איין עקאנאמישע פאזיציע נאך דער אנדרער. און, אגב, זיינען דאס ווירטשאפטליכע שטערונגען, וועלכע די אָרטיקע יידן האבן זיך געשאפן אין דער צייט נאך פאר דער עסשער זעלבסטשטענדיקייט.

די יידן אין עסטי, ווי אין א סך אנדערע לענדער, פאר וועלכע זיי גיבן אפ, אלס געטרייער און

לאָיאַלע בירגער — זייער לעבן און ארבעט, האבן נים קיין אייגענע לאנד שטחים. געזינדן און אימעניעס, שטעלעס אין מלוכה אדער קאמוניאלן (שטאדטישן) דינסט — האבן זיי נים, די מעגלעכקייטן פאר ליבעראלע פּראָפעסיעס ווערן פאר יידן וויניקער און הארבער, ווײלע קיין פעסטע אנשטעלונגען האבן יידישע דאקטוירים, אדוואקאטן און אינזשענערן — נים, ווי זייערע קאלעגן — נים יידן.

בלייבט נאָר ליידער, די בּיזנעס-מסחר און געוועלבער — ווו׳ די יידן שפילן שוין גאר נים די ערשטע פידל, ווי עס מיינען און ווילן אלעמן צוליב פארשטענדילכע טעמים, איינריידן, די שאוויניסטישע סטאטיסטיקער. און ווען מען רעדט וועגן דעם גרויסן צאל פון הייזער, וואס געהערן יידן, איז דאך שוין גענוג דורכצובלעטערן אזא צייטונג ווי „פּאָסטמעס", וועלכער שיינט די טעאריעס פון די שונאי-ישראל, צו האלטן פאר א אמונה — און אָט די זעלביקע צייטונג שרייבט און, אפשר, גאר מיט פארדרוס?, — אז די יידן פארקויפן זייערע הייזער אלע. יאָ! דער „פּאָסטימעס" וויים, אפילו, געגוי פאר וואס פאר א מקח...

מען וועט לייענען די אויבנדערמאנטע אויספירונגען און מען וועט קוועטשן מיט די פלייצעס: — וואס האט דאס פאר א שייכות צום צוואנציט יאריקן יובל פון פערנויער פאראיין „אחדות"? און עס האט א גרויסע שייכות, ווייל איך ווער נים מיר בא יעדע געלעגנהייט צו דאס „פאסט" אדער נים — אנצווייזן, אז מיר יידן דארפן גראדע אין אזא צייט פון נאציאנאליסטישן עקאנאמיזם אין אנדערע מאדערנע „אזומען" אָפּהיטן אלע אונדזערע מוסדות, סיי עקאנאמישע, סיי קולטורעלע און מער ליב האבן דאס אייגענע און נאר די אייגענע.

אפשר, זאלן מיר זיך אויך גאר אפלערנען פאר אינדזערע ברידער און שוועסטער אָט דעם — נאציאנאליסטישן עקאנאמיזם?

ד"ר ב. מירוויץ

EESTI NÖÖBITÖÖSTUS

„MERKUR"

Tallinn, Tartu mnt. 69.

Telefoni kodune keskjaam:
306-74

Kõik autoomanikud tarvitavad nüüd ainult tuntud autokumme

„Sigillo Verde"

„Pirelli"

Müügil Pärnus:

K/m. S. Gordin & Vennad

Tallinna mnt. 9. Tel. 152

Hiiu-Kärdla

KALEVIVABRIK

Balti Nahavabrik

Pärnus, V. Sauga 24 tel. 76

ESINDUS:

Tallinn, Estonia pst. 15-3

Tel. 459-03

PÄRNU LINA-TÖÖSTUS

Pärnu, Rääma tän. 38

Tel. 125.

VABRIKULAOD:

Pärnu, Laidoneri p. 9,

Tallinna maantee 11.

Valmisriiete ja manufaktuuräri

H. BLUMBERG

Viljandis, Tallinna 5. Tel. 2-68

A.-s. Pärnu Krediit Pank

Pärnus, Kalevi 30.

Asutatud 1913. a.

Telefonid: üldine 23, juhatuse kabinett 45.

TEKSTIILTÖÖSTUS

«KODUMAA»

Pärnu

Riidevärvimise tööstus

„UNION“

Tallinn, Telliskivi 51.
Telefon 440-42.

BETTY BESPROSVANNY & POEG

KOOTUD KAUBA SUURLADU

TALLINN, S. KARJA 12

TELEFON: 446-74, 446-63, 301-79

TEKSTIILTÖÖSTUS

R. PAVLOVSKY & Ko

Pärnus, Hommiku tänav 2.
Telefon 343.

Kino-teater

„Capitol“

Pärnus.

Kübara- ja moeäri

B. HOPP

Pärnus, Kalevi tänav 2.

Jalgrataste-, õmblusmasinate-, koorelahutajate-, muusikariistade-, kirjutusmaterjali- ja nootidekauplus

E. SEPP

Pärnus, Rüütli tänav 1.

Nahatööstus

SIIMON HOPP

Pärnus, Vana Sauga 18.

Kino-teater

ATE-PALACE

Pärnus, Laidoneri tän. 20

Ühisus

„Estonia Eksporttapamajade“

Lihatsentraalid, Pärnus.

Nahatööstus

L. BINMAN & Ko

Pärnus, V. Sauga 7

Majatarbete ladu

Firma Goldberg

Pärnus.

MÜTSITÖÖSTUS

S. Kuschner

Pärnu, Tallinna mnt. 12.

J. GOLDBERG & POEG

Pärnus, Kalevi tän. 41

Suurim pudukauba
ladu Pärnus

K-m. J. Krakusen

Tallinna mnt. 19-a. Kõnetr. 51

Diivanid, lauad, saaligarnituurid, madratsid.

G. GLÜCK

Vilmsi tänav 16. Telef. 362

Oma puutööstuse tõttu hinnad võistlemata.

Kübara-, moe- ja kudumiseäri

J. Birnik

Pärnus, Kalevi tän. 28

Trikoo- ja riidetööstus

O. BESTER & KO

Pärnus, Jannseni tän. 33

Telefon 459

Meie saadused on müügil üle maa.

Abram Haitov

Pärnus, Tallinna m. 7

K-m. Tallinna Tekstiil

M. Brodovsky & H. Besprosvany

F. Braschinsky & Pojad

Tallinn, V. Karja 12. Kõnetr. 436-90

K/k. „Universal"

om. I. Baskin

Tallinn, S. Karja 4-9

Telef. 435-46

Majatarbete kauplus

A. LEVIN

Pärnus, Rüütli tän. 41

Kondiitriäri ja kohvik

JUL. HERRNBERGER

Asut. 1869 a.

Pärnus, Vilmsi tän. 18

Valmisriideäri

„T U G E V"

Pärnu osakond

Pärnus, Tallinna mnt. 5-a.

L E O K A H N

Pärnus, Tallinna m. 14. Tel. 514

Suurem koloniaal ja tubaka kauplus

Odavad hinnad.

Vanem ja täiuslikum

Napsi-, likööri-, puuvilja- ja koloniaalkauplus

S. Matsina

Pärnus, Vilmsi tän. nr. 9

Telefon 5-32

Alati värske spetsiaal elektrikõrvetajaga kõrvetatud oakohvi.

Jahvatamine türgi peen ja harilik.

„Libris" trk. Tallinn. Narva m. 15